

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-557609-II/07/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, ...

27/02/2008

Pan
Prof. dr hab. Zbigniew Cwiakalski
Minister Sprawiedliwości –
Prokurator Generalny
Warszawa

Hielo Lawosz Panie Ministrze.

W toku podjętych przeze mnie z urzędu działań w sprawie śmierci p. Barbary Blidy przeprowadziłem analizę sprawy Sądu Rejonowego Katowice - Wschód, który pod sygnaturą akt IV Kp 74/07 rozpoznawał zażalenia adw. Leszka Piotrowskiego i adw. Stanisławy Mizdry na postanowienie Prokuratora Okręgowego w Katowicach z dnia 24 kwietnia 2007 r. o jej zatrzymaniu i przymusowym doprowadzeniu.

Postanowieniem z dnia 4 października 2007 r. Sąd pozostawił bez rozpoznania zażalenie adw. Leszka Piotrowskiego jako złożone przez osobę nieuprawnioną.

Tym samym postanowieniem Sąd umorzył postępowanie w przedmiocie zażalenia na postanowienie Prokuratora dotyczące zatrzymania i doprowadzenia p. B. Blidy złożonego przez adw. S. Mizdrę z uwagi na śmierć podejrzanej.

Adw. L. Piotrowski złożył zażalenie na postanowienie o pozostawieniu bez rozpoznania jego zażalenia na postanowienie prokuratora. W zażaleniu tym podniósł w szczególności, iż zajęte w niniejszej sprawie przez Sąd stanowisko doprowadziłoby *de facto* do uniemożliwienia kontroli sądowej zatrzymania w przypadku, gdyby zatrzymany zmarł w trakcie lub na skutek podejmowanych wobec niego czynności. Taka interpretacja, w ocenie adwokata, byłaby niezgodna z art. 41 Konstytucji RP. Postanowieniem z dnia 7 listopada 2007 r. sąd odwoławczy nie uwzględnił tego środka odwoławczego.

Adw. S. Mizdra złożyła do mnie wniosek o wywiedzenie kasacji od wskazanego postanowienia z dnia 4 października 2007 r. Sądu Rejonowego Katowice Wschód. We wniosku tym wskazała, iż postanowienie to wydane zostało z rażącym

naruszeniem art. 17 § 1 pkt 5 Kpk polegającym na wyrażeniu błędnego poglądu, iż śmierć podejrzanej uniemożliwia merytoryczne rozpoznanie zażalenia jej obrońcy na zaskarżone zarządzenie prokuratora. Wskazała, iż takie rozumowanie stoi w sprzeczności z art. 41 ust. 2 Konstytucji RP (prawo do kontroli legalności pozbawienia wolności przez sąd), art. 42 ust. 2 Konstytucji (prawo do obrony), art. 45 ust. 1 Konstytucji (prawo do sądu) i art. 77 ust. 2 Konstytucji (zakaz ustawowego zamykania drogi sądowej do dochodzenia swych praw).

Wydaje się, iż argumenty adw. S. Mizdry zawarte we wniosku o wywiedzenie kasacji, jak również użyte przez adw. L. Piotrowskiego w zażaleniu na postanowienie o pozostawieniu bez rozpoznania jego środka odwoławczego wskazują na problem, jaki ujawnił się w związku z rozpoznawaniem przez sąd zażalenia na zatrzymanie (lub na postanowienie prokuratora o zatrzymaniu). W mojej ocenie bowiem przepisy regulujące kwestię zażalenia na zatrzymanie mogą być zinterpretowane w sposób, jaki został zaprezentowany w postanowieniu Sądu Rejonowego Katowice Wschód, a mianowicie, iż śmierć zatrzymanej osoby podejrzanej uniemożliwia rozpoznanie takiego zażalenia a ponadto, iż osoby najbliższe zatrzymanej nie są uprawnione do składania zażalenia na zatrzymanie w sytuacji, gdy osoba zatrzymana zmarła podczas lub w wyniku podejmowanych wobec niej działań.

Jednocześnie za pomocą przysługujących mi środków procesowych nie mogłem spowodować kontroli wskazanego orzeczenia Sądu, albowiem nie jest ono „prawomocnym orzeczeniem sądu kończącym postępowanie” w rozumieniu art. 521 k.p.k.

W tym miejscu należy zauważyć, iż przepisy kodeksu postępowania karnego dotyczące zażalenia na zatrzymanie znajdują zastosowanie nie tylko do zatrzymania „procesowego”, dokonywanego na podstawie przepisów rozdziału 27 k.p.k., ale także do zatrzymań o charakterze nieprocesowym (na podstawie na przykład art. 15 ust. 1 pkt 2a 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, czy art. 40 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości).

Art. 41 ust. 2 Konstytucji RP daje każdemu pozbawionemu wolności nie na podstawie wyroku sądowego prawo do odwołania się do sądu w celu niezwłocznego ustalenia legalności tego pozbawienia. Przepisy kodeksu postępowania karnego ustanawiające zasady zażalenia na zatrzymanie stanowią wprowadzenie w życie wskazanej normy konstytucyjnej na poziomie ustawowym.

W mojej ocenie powołany przepis konstytucyjny należy rozumieć szeroko, jako generalną zasadę kontroli sądowej nad pozbawieniem wolności nie na podstawie wyroku sądowego. W tym sensie uruchomienie takiej kontroli powinno być możliwe

także wtedy, gdy osoba zatrzymana nie może samodzielnie lub nawet z pomocą pełnomocnika złożyć zażalenia. Szczególnym przypadkiem jest sytuacja, gdy następuje śmierć osoby zatrzymanej w trakcie zatrzymania. Pozbawienie praw osób najbliższych do wszczęcia sądowej procedury kontrolnej zatrzymania w takich okolicznościach wywołuje wątpliwości z punktu widzenia powołanej normy konstytucyjnej.

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę także na kolejną okoliczność. Otóż - jak się wydaje - stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w sytuacjach zatrzymania „nieprocesowego” nie oznacza z oczywistych względów, że składający zażalenie na zatrzymanie występuje w postępowaniu w przedmiocie tego zażalenia w roli procesowej podejrzanego. W razie śmierci zatrzymanego w trakcie tego postępowania nie może znaleźć zatem zastosowania przepis art. 17 § 1 pkt 5 k.p.k. skutkujący koniecznością umorzenia postępowania. Jednocześnie jednak przepisy kodeksu postępowania karnego nie wskazują, kto mógłby w miejsce zmarłego zadecydować o dalszym toku postępowania.

Możliwe w tym zakresie wydają się dwa rozwiązania. Po pierwsze, po przyjęciu, iż składający zażalenie na zatrzymanie „nieprocesowe” jest *sui generis* pokrzywdzonym działaniami organów publicznych, mogłyby znaleźć odpowiednie zastosowanie przepisy rozdziału 4 k.p.k., w tym zwłaszcza art. 52 k.p.k. Po drugie, pewne wskazówki mogą wynikać z następstwa prawnego w zakresie dochodzenia odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie (rozdział 58 k.p.k.), gdzie jednak nie przewiduje się możliwości dochodzenia odszkodowania za niesłuszne zatrzymanie przez następców zatrzymanego.

Wszelkie jednak próby interpretacji przepisów kodeksu postępowania karnego w zakresie zażalenia na zatrzymanie „procesowe”, co do możliwości kontynuowania postępowania w przedmiocie takiego zażalenia w przypadku śmierci osoby zatrzymanej, nie przynoszą rezultatów możliwych do zaakceptowania z punktu widzenia powołanego wcześniej art. 41 ust. 2 Konstytucji RP.

W tym stanie rzeczy powstaje niemożliwa do zaakceptowania sytuacja, gdy w zależności od formy zatrzymania różne byłyby możliwości kontynuowania postępowania w przedmiocie zażalenia na zatrzymanie w razie śmierci zatrzymanego.

Przedstawiając powyższe rozważania zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Ministra o przeanalizowanie problemu i rozważenie możliwości podjęcia działań legislacyjnych mających na celu wprowadzenie do Kodeksu postępowania karnego zmian, które: po pierwsze - umożliwiłyby następcom prawnym zatrzymanego, zmarłego w toku zatrzymania, uruchomienie kontroli sądowej tej formy pozbawienia

wolności oraz po drugie - wyłączyły możliwość umorzenia postępowania w przedmiocie zażalenia na zatrzymanie ze względu na śmierć podejrzanego, pozostawiając decyzje, co do ewentualnego dalszego toku tego postępowania jego następcom prawnym.

Łeas syray nauentz
Janu Lehouvour